ISSN 2309-82IX (Print), ISSN 2310-2438 (Online)

Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту», 2016, вип. 11.

УДК 656. 339.9:338

В. І. КОПИТКО[1*], О. В. ОРЛОВСЬКА[1]

[1]Каф. гуманітарної та соціально-економічної підготовки, Львівська філія Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. І. Блажкевич, 12а, Львів, Україна, 79052, (032) 267-99-74, ел. пошта dekan-lf@mail.ru

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Мета. Метою дослідження є розгляд можливостей використання транспортної складової, зокрема залізничного транспорту, під час здійснення туристичних подорожей у Західному регіоні України, а також формулювання завдань транспорту з урахуванням наявних можливостей щодо обслуговування потенційних клієнтів туристичної галузі з дотриманням європейських стандартів. **Методика.** Методичною основою дослідження є праці вітчизняних вчених з функціонування залізничного туризму та туристичної діяльності в регіонах України. **Результати.** У Західному регіоні України розвиток залізничного туризму й комерційна діяльність, пов’язана з цим напрямком, мають серйозні перспективи, оскільки в нашій країні є багато рекреаційних ресурсів та добре розвинена мережа залізниць, що надає можливість організації різноманітних за формою та змістом залізничних турів.У цьому контексті доречно розглянути методику організації транспортного туризму на принципах бенчмаркінгу. **Наукова новизна.** На основі виконаних досліджень доведено, що саме залізнична галузь може забезпечити комфортну та безпечну подорож, створює умови для організації туристичних маршрутів з метою ознайомлення з краєвидам Західного регіону, гарантуючи своєчасне виконання графіка руху поїздів, а також пропонуючи систему знижок, що дозволяє потенційним клієнтам заощадити на подорожі. **Практична значимість.** Запропоновані автором положення дають можливість для подальшого розвитку послуг транспортної інфраструктури туризму, що позитивно впливатиме на туристичну галузь у цілому, дозволять гармонізувати структуру туристичних пакетів, забезпечити задоволення споживчого попиту, розвиток нових форм туризму, транспортну доступність нових туристичних напрямків і сприяти економічному розвитку регіонів та держави.

Ключові слова: транспортний туризм; залізничний туризм; бенчмаркінг; туристичні послуги; туристичні пакети; регіональні туристичні комплекси; залізнична інфраструктура.

Постановка проблеми

Розвиток туризму в рекреаційних регіонах формує багатосторонній характер взаємозв'язків з різними сферами економіки цих регіонів. Тому туристичний бізнес позитивно впливає на соціально-економічне зростання в цих регіонах, сприяючи поповненню бюджетів різного рівня, стимулюючи розвиток супутніх і пов'язаних з туризмом і рекреацією напрямів економічної діяльності. З впровадженням транспортного туризму в Західному регіоні набувають актуальності питання пошуку основних і додаткових туристичних маршрутів, знаходження принципово нових для нашої країни видів організації туристичного дозвілля населення з метою ознайомлення з історією та культурою місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання транспортного туризму, у т. ч. залізничного, вивчалися у Європі давно. На сьогодні проблеми транспортного забезпечення туризму на державному та регіональному рівнях досліджували Ю. Бараш, Р. Вернигора, О. Гарбера, Т. Гордієнко, Р. Коробйова, А. Кравченко, О. Пшінько, О. Ясенцов [1–6] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Раціональне використання природно-рекреаційних можливостей Західного регіону та пошук цікавих для споживачів маршрутів для подорожей цією територією потребують більш детального та глибокого аналізу всіх складових економічної діяльності та резервів, які можливо було б використовувати в ході дослідження. Для реалізації цього заходу необхідною є розробка алгоритмічної схеми, яка б містила практично всі важливі елементи оцінки, аналізу та напрямків подальшої діяльності залізничної галузі в контексті туристичної тра-

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016

нспортної інфраструктури, причому особлива увага повинна приділятись аналізу факторів впливу на процес створення туристичної конкурентоспроможної сфери, успішність якої буде залежати від смаків та пріоритетів споживачів.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є розгляд можливостей використання транспортної складової, зокрема залізничного транспорту, під час здійснення туристичних подорожей у Західному регіоні України, а також формулювання завдань транспорту з урахуванням наявних можливостей щодо обслуговування потенційних клієнтів туристичної галузі з дотриманням європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Кожному регіону країни притаманні певні особливості, які залежать насамперед від наявності туристичних ресурсів місцевості, до яких входять природні та історичні надбання країни. Західний регіон України має високий туристичний потенціал, оскільки на його території розташовані як унікальні природні об'єкти, так і численні історико-архітектурні та культурні пам'ятки, що має важливе значення для обміну населення культурними та науковими цінностями, ознайомлення із місцевістю, історією, побутом. Однак зараз практично у всіх регіонах країни виїзні туристичні потоки в кілька разів перевищують внутрішні й в'їзні туристичні потоки.

Залежно від виду ресурсу та мети туристичної подорожі планується маршрут подорожі та підбираються найбільш ефективні засоби пересування туристів, враховуючи їх бажання щодо вибору транспортного засобу.

В Україні розвиток залізничного туризму й пов’язана з цим напрямком комерційна діяльність мають серйозні перспективи, оскільки в нашій країні є багато рекреаційних ресурсів та добре розвинена мережа залізниць, що надає можливість для організації різноманітних за формою та змістом залізничних турів. Зацікавити туристів можуть і самі залізничні об’єкти, а саме: давні будівлі вокзалів, окремі історичні ділянки залізниці, раритетні елементи залізничної інфраструктури та рухомого складу. У той же час в Україні залізничний туризм розвинений недостатньо й обмежується в основному лише перевезенням організованих груп людей до місць відпочинку [1, с. 41].

Індустрія туризму – багатогалузевий виробничий комплекс, який займається забезпеченням умов для подорожей і відпочинку. Туризм є однією з найбільших галузей економіки у світі, що приносить немалий прибуток до бюджетів держав, а для деяких країн, що розвиваються, є основною економічною галуззю. Його частка у світовій торгівлі послугами складає більше 30 %. Враховуючи постійне збільшення кількості подорожуючих, туристичний бізнес в Україні має значний потенціал і, як далі зазначає автор [2, с. 70], перспективним напряком, який необхідно реалізувати в нашій державі, є залізничний туризм, оскільки на сьогоднішній день у ПАТ «УЗ» відсутні кошти для інвестування в залізничну інфраструктуру та рухомий склад.

Розвиток туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним з найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки. Запровадження транспортного туризму в Західному регіоні (Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Волинська, Рівненська та Тернопільська області) вимагає особливої уваги при розгляді питання пошуку нових підходів до надання туристичних послуг в Україні.

Як зазначають автори [3, с. 41], збільшення туристичних подорожей залізничним транспортом дозволить:

- підвищити конкурентоспроможність залізничних перевезень;
- популяризувати та створити позитивний імідж залізниць України;
- сприяти розвитку туризму в Україні;
- підвищити економічний потенціал регіонів;
- зменшити рівень безробіття.

Активне використання природних можливостей регіону та пошук цікавих для споживачів маршрутів для подорожей по країні вимагають більш детального та глибокого аналізу регіону, його території, усіх складових його економічного сектора.

Основним підходом до надання ефективної транспортної послуги є розроблення принципо-

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016

во нових для нашої країни видів організації туристичного дозвілля населення з метою ознайомлення з історією та культурою місцевості.

З огляду на те що всі складові туристично-рекреаційної інфраструктури перебувають у неналежному стані, а нерозвиненість будь-якої з них тягне за собою затримку розвитку інших, автор вважає, що головним завданням науковців та адміністрації регіону має стати розробка комплексної програми розвитку інфраструктури. Без цього подальша розбудова галузі відбуватиметься стихійно, що є шкідливим як з економічного боку, так і з погляду забезпечення охорони довкілля, сервісної укомплектованості туризму, самодостатності й прибутковості закладів [4].

Туризм і транспорт є великими міжгалузевими комплексами з розгалуженою структурою, що має велике значення для світового господарства. Однак як транспорт, так і туризм залежні від зовнішнього середовища і фактора сезонності.

Одним із основних факторів, що впливають на розвиток туризму, і є власне транспорт. Під час планування подорожі перед споживачем постає питання вибору транспортного засобу. На практиці діють 5 основних критеріїв конкурентоспроможності вибору транспорту: якість надання послуг; ціна послуги залежно від якості її надання; витрати та рівень маркетингових заходів; дослідження та розвиток нових більш вигідних шляхів туристичних перевезень; сервісне обслуговування.

Впровадження структурної реформи на залізничному транспорті передбачає введення нових додаткових видів діяльності, пов'язаних з обслуговуванням пасажирів, серед яких і розвиток залізничного туризму [5]. Існуючий зарубіжний досвід свідчить про те, що залізничні компанії беруть активну участь у розвитку туризму й успішно ведуть туристичну діяльність, що підтверджує досвід Німеччини, Швейцарії, Швеції, Іспанії, США, Індії, ПАР та інших країн. Туристична діяльність залізничних компаній в цих країнах приносить їм стійкі доходи, допомагаючи вирішувати існуючі фінансові проблеми.

Розвиток внутрішнього і в'їзного туризму в Україні стримується цілою низкою факторів, до яких можна віднести такі: відсутність комплексного підходу до розвитку туристських пакетів, недостатній розвиток туристичної інфраструктури, застаріла у багатьох випадках готельна мережа, вузький асортимент пропонованих туристичних і супутніх послуг, низька якість сервісу, що створює не зовсім комфортні умови перебування туристів. Також слід звернути увагу на відсутність дієвих механізмів регулювання та підтримки розвитку туризму в регіонах, структурної політики, науково обгрунтованих положень і рекомендацій щодо формування і розвитку раціональної структури регіональних туристичних комплексів.

Розвиваючи залізничний туризм, його організатори стикаються з низкою проблем в організації залізничних подорожей. Оскільки для переміщення на залізничному транспорті турист витрачає досить багато часу, то для пасажира повинні бути створені певні зручності в дорозі: харчування, можливість сну. Автор пропонує такий підхід: спеціальні туристські поїзди повинні складатися хоча б з 7-8 вагонів, тобто орієнтовно в складі тургрупи має бути мінімум 400 осіб. Зібрати таку кількість туристів досить складно. Тому мова в такому випадку йде переважно про перевезення дітей, молоді під час літніх і зимових канікул [6].

Серед видів транспорту саме залізнична галузь може забезпечити комфортну та безпечну подорож, створює умови для ознайомлення з краєвидами Західного регіону, гарантуючи своєчасне виконання графіка руху поїздів, а також пропонуючи систему знижок, що дає можливість потенційним клієнтам зекономити на подорожі. Сукупність усіх цих факторів визначає характер поведінки споживачів туристичних послуг, які можуть бути виражені такими показниками, як туристична активність, ціна готельної послуги, туру. Вибір подорожі залізничним транспортом у межах нашої країни має пріоритет перед іншими видами транспортних туристичних перевезень завдяки можливості перевезення великої кількості туристів на значні відстані із забезпеченням високого рівня комфортності подорожування.

З метою професійного підходу до цього питання доречно використовувати при організації транспортного туризму принципи бенчмаркінгу. Цей підхід сьогодні є актуальним, він сприятиме формуванню позитивного іміджу нашої країни та галузі серед потенційних споживачів, дозволить підвищити конкурентоспроможність залізничної галузі на ринку туристичних послуг. Тож під час розгляду питання впроваджен-

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016

ня транспортного туризму в Західному регіоні корисним буде аналіз досягнень закордонних фахівців у цій сфері, а також поглиблені методологічні розробки в цьому напрямку з використанням сучасних вітчизняних новітніх технологій. Бенчмаркінг дозволяє оцінити переваги й недоліки цього проекту, проводити пошук потенційних партнерів для якісного надання послуг у комплексі (вибір одного або декількох видів транспорту, місця проживання, умови харчування, оглядові екскурсії тощо). Такий підхід передбачає обмін досвідом в організації транспортного туризму, що потребує активного залучення фахівців, які створюють основу для майбутніх комерційних проектів, методики просування транспортної послуги на туристичному ринку.

Висновки

У Західному регіоні України розвиток залізничного туризму і пов'язана з цим напрямком комеційна діяльність мають серйозні перспективи, оскільки тут є багато рекреаційних ресурсів та добре розвинена мережа залізниць, що дає можливість для організації різноманітних за формою та змістом залізничних турів. Інтерес для туристів можуть становити й самі залізничні об'єкти, а саме: давні будівлі вокзалів, окремі історичні ділянки залізниці, раритетні елементи залізничної інфраструктури та рухомого складу. У той же час в Україні залізничний туризм розвинений недостатньо й обмежується в основному лише перевезенням організованих груп людей до місць відпочинку, що потребує залучення інновацій для формування й розвитку раціональної структури регіональних туристичних комплексів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку

Подальші дослідження полягатимуть у розробці схем управління розвитком послуг транспортної інфраструктури туризму на основі наукових підходів із залученням менеджменту, маркетингу та бенчмаркетингу. Цей підхід дозволить гармонізувати структуру туристичних пакетів, забезпечити задоволення споживчого попиту, сприятиме розвитку нових форм туризму та наданню конкурентоспроможних послуг, дозволить розглянути забезпеченість транспортної доступності нових туристських напрямків і сприятиме економічному розвитку регіонів та держави в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пшінько О. Перспективи розвитку залізничного туризму в Україні / О. Пшінько, Р. Вернигора, Р.Коробйова // Українські залізниці. – 2014. – № 12 (18). – С. 38–42.
2. Коробйова Р. Г. Потенціал розвитку залізничного туризму в Україні / Р. Г. Коробйова // Зб. наук. пр. ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна «Транспортні системи та технології перевезень» – 2015. – Вип. 10. С. 70–74.
3. Бараш Ю. С. Розвиток залізничного туризму в Україні / Ю. С. Бараш, А. О. Кравченко, О. С. Ясенцов // Зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». – 2014. – Вип. 8. – С. 7–11.
4. Гарбера О. Є. Аналіз основних сегментів туристично-рекреаційної інфраструктури Західного регіону України (на прикладі Тернопільської, Чернівецької, Івано-Франківської областей) / О. Є. Гарбера // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Режим доступу: http://www.economy. nayka. com.ua.
5. Газков В. Н. Залізничний туризм: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В. Н. Газков. – Режим доступу: http://zdt-magazine.ru/publik/passagir/2006/sept09-06.htm
6. Гордиенко Т. В. Проблемы и перспективы развития железнодорожного туризма на Слобожанщине [Электронный ресурс] / Т. В. Гордиенко. – Режим доступа: file:///D:/Documents/Downloads/1280-2486-1-SM.pdf

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016

ISSN 2309-82IX (Print), ISSN 2310-2438 (Online)

Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту», 2016, вип. 11.

В. И. КОПЫТКО[1*], О. В. ОРЛОВСКАЯ[1]

[1]Каф. гуманитарной и социально-экономической подготовки, Львовский филиал Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. И. Блажкевич, 12а, Украина, 79052, (032) 267-99-74, эл. почта dekan-lf@mail.ru

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТУРИЗМА В ЗАПАДНОМ РЕГИОНЕ УКРАИНЫ

Цель. Цель исследования – рассмотрение возможностей использования транспортной составляющей, в частности железнодорожного транспорта, при осуществлении туристических путешествий в Западном регионе Украины, а также определение задач транспорта с учетом имеющихся возможностей по обслуживанию потенциальных клиентов туристической отрасли с выполнением европейских стандартов. **Методика.** Методической основой исследования являются труды отечественных ученых по функционированию железнодорожного туризма и туристической деятельности в регинах Украины. **Результаты**. В Западном регионе Украины развитие железнодорожного туризма и связанная с этим направлением коммерческая деятельность имеют серьезные перспективы, поскольку в нашей стране есть много рекреационных ресурсов и хорошо развита сеть железных дорог, что дает возможность для организации различных по форме и содержанию железнодорожных туров. В данном исследовании следует использовать методику организации транспортного туризма на принципах бенчмаркинга. **Научная новизна.** На основе выполненных исследований доказано, что именно железнодорожная отрасль дает возможность комфортного и безопасного путешествия, создает условия для ознакомления с пейзажами Западного региона, обеспечивая своевременное выполнение графика движения поездов и предлагая систему скидок, которая дает возможность потенциальным клиентам сэкономить на путешествии. **Практическая значимость**. Предложенные автором положения дают возможность для дальнейшего развития услуг транспортной инфраструктуры туризма, что положительно повлияет на туристическую отрасль в целом; позволят гармонизировать структуру туристических пакетов, обеспечить удовлетворение потребительского спроса, развитие новых форм туризма, транспортную доступность новых туристических направлений и способствовать экономическому развитию регионов и государства в целом.

Ключевые слова: транспортный туризм; железнодорожный туризм; бенчмаркинг; туристические услуги; туристические пакеты; региональные туристические комплексы; железнодорожная инфраструктура.

V. I. KOPYTKO[1*], O. V. ORLOVSKA[1]

[1]Kaf. Humanitarian and socio-economic training, Lviv branch of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lviv, Str. I. Blazhkevich, 12a, Ukraine, 79052, (032) 267-99-74, e-mail dekan-lf@mail.ru

TRENDS RAILWAY TOURISM IN THE WESTERN REGION UKRAINE

Purpose. Research of the railway transport using for tourism trips on the Western region of Ukraine. Definition of the main transport's tasks, which are based on opportunities for service of potential tourists and on European standards. **Methodology.** Methodical basis of research are works of Ukrainian scientists about functioning of railway tourism and tourist activity in regions of Ukraine. **Results.** In Western Ukraine railway tourism development and the associated line of business also have serious prospects because in our country there are many recreational resources and well-developed rail network, which allows for a variety of form and content railway tours. Until this issue is appropriate to involve the general principles of vehicle inspection principles tourism benchmarking. **Originality.** Based on studies of rail tourism and related business line Western Ukraine proved that it is the railway industry enables a comfortable and safe travel, creates conditions for acquaintance with the wide geography of tourist routes through landscapes of the Western region, provides timely implementation schedule of trains and offers discounts that enables potential customers to save on travel. **Practical implications.** The suggested author offers can be used for further development of services transport infrastructure of tourism to facilitate the impact on tourism in general, harmonized framework of tourism packages to meet consumer demand, to promote new forms of tourism, to provide transport accessibility of new tourist destinations and to promote the economic development of the regions and states .

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016

Keywords: tourism transport; rail tourism; benchmarking; travel services; travel packages; regional tourist complexes; railway infrastructure.

Надійшла до редколегії 25.05.2016.

Стаття рекомендована до друку д-ром екон. наук, проф. Барашем Ю. С. та д-ром екон. наук, проф. Скворцовим І. Б.

© В. І. Копитко, О. В. Орловська, 2016